

گزیده‌ای از سخنان امام رضا(ع)

□ امام رضا(ع) از علی‌بن‌ابی‌طالب(ع) نقل فرمود که: «کسی که دین‌داری او اطاعت از مخلوق در معصیت خالق باشد، دین ندارد.» (مسند الامام الرضا، ج ۲، ص ۲۷۵)

□ به گروهی که برای ملاقات با امام رضا(ع) نزد آن حضرت آمدند، فرمود: «شما ادعا می‌کنید که شیعه‌ی امیرالمؤمنین علی‌بن‌ابی‌طالب(ع) هستید. وای بر شما! شیعه‌ی او، در حقیقت حسن(ع) و حسین(ع) و سلمان و ابوذر و مقداد و عمار و محمدبن‌ابی‌بکرند که با هیچ یک از دستورات آن حضرت مخالفت نکردند و هیچ یک از اعمالی را که نهی کرده بود مرتکب نشدند. اما شما که می‌گویید شیعه‌ی او هستید، بیشتر اعمالتان برخلاف خواست اوست و در بسیاری از فرائض کوتاهی می‌ورزید، به حقوق بزرگ برادران دینی خود بی‌اعتنایی می‌کنید، و در جایی که تقیه واجب نیست تقیه در پیش می‌گیرید، و در جایی که باید تقیه کنید تقیه نمی‌کنید.» (میزان‌الحکمه، ۹۹۸۴)

□ از پیامبراکرم(ص) نقل فرمود که: «از ما نیست کسی که به مسلمانی خیانت کند یا به او ضرری برساند یا با او حيله کند.» (مسند الامام الرضا، ج ۱، ص ۲۷۹)

□ بدانید که بعد از ایمان به خدا و بعد از اعتراف به حقوق اولیاءالله از خاندان محمد پیامبرخدا(ص)، هیچ شکری نزد خدا خوشایندتر از این نیست که برادران مؤمن خود را در امور دنیایشان یاری رسانید. (میزان‌الحکمه، ۹۶۲۱)

□ در پاسخ به پرسشی از این سخن خدای تعالی که «و جز برای کسی که [خدا] رضایت دهد شفاعت نمی‌کنند» [انبیاء، ۲۸]

فرمود: «آنان تنها برای کسی شفاعت می‌کنند که خداوند از دین او راضی باشد.» (میزان‌الحکمه، ۹۴۷۳)

□ از پیامبراکرم(ص) نقل فرمود که: «به بسیاری نماز و روزه و حج و بخشش و ناله‌های شبانه آنان نگاه نکنید، بلکه به راستی گفتار و ادای امانت ایشان بنگرید.» (مسند الامام الرضا، ج ۱، ص ۲۷۴)

□ مال [بسیار] گرد نمی‌آید مگر به پنج خصلت: بخل شدید، آرزوی دراز، حرص غالب، بریدن از خویشاوندان و برگزیدن دنیا بر آخرت. (مسند الامام الرضا، ج ۲، ص ۲۰۸)

□ کسی که در [گناه] اندک از خدا نترسد در [گناه] بسیار هم از او نمی‌ترسد. (میزان‌الحکمه، ۵۲۷۵)

□ هر کس از آتش به خدا پناه برد اما خواهشهای دنیوی را وانگذارد، خویشتن را به ریشخند گرفته است. (میزان‌الحکمه، ۲۹۱۱)

□ زنه‌ار از بلندی که بالا رفتن از آن دشوار و پایین آمدنش سخت و وحشتناک است، و مبادا که از هوای نفس پیروی کنی، زیرا در پیروی از هوای نفس نابودی آن نهفته است. (میزان‌الحکمه، ۲۱۴۲۵)

□ آدم پیمان‌شکن از پیشامد بد در امان نیست. (میزان‌الحکمه، ۲۰۱۴)

□ از ما نیست کسی که همسایه‌اش از شر او در امان نباشد. (میزان‌الحکمه، ۳۰۱۷)

□ فرمود که: از رسول‌اکرم(ص) سؤال شد: «آیا مؤمن ترسو می‌شود؟» فرمود: «آری.» گفته شد: «آیا مؤمن بخیل می‌شود؟» فرمود: «آری.» گفته شد: «آیا دروغگو می‌شود؟» فرمود: «نه.» (مسند الامام الرضا، ج ۱، ص ۲۷۶)

□ از امام رضا(ع) درباره‌ی بهترین بندگان سؤال شد، فرمود: «آنان که هرگاه نیکی کنند خوشحال شوند، و هرگاه بدی کنند آمرزش خواهند، و هرگاه چیزی به آنان عطا شود شکر گزارند، و هرگاه بلا بینند صبر کنند، و هرگاه خشم گیرند درگذرند.» (تحف‌العقول، کلمات قصار امام رضا(ع)، ۲۳)

□ پنهان‌کننده‌ی کار نیک [کردارش] برابر هفتاد حسنه است، و آشکارکننده‌ی کار بد سرافکننده است، و پنهان‌کننده‌ی کار بد آمرزیده است. (اصول کافی، ج ۴، ص ۱۶۰)

□ فرمود: «بر شما باد به سلاح پیامبران.» عرض شد: «سلاح پیامبران چیست؟» فرمود: «دعا.» (میزان‌الحکمه، ۵۵۴۰)

□ هرگز دو گروه با هم رویاروی نشدند مگر اینکه پیروزی نصیب آن شد که از خود گذشت بیشتری نشان داد. (میزان‌الحکمه، ۱۳۱۸۶)

□ چه نیکوست آن خاموشی که از روی درماندگی [در سخن گفتن] نباشد، و پرگو را لغزشهاست. (میزان‌الحکمه، ۱۰۸۳۰)

□ به کار بستن عدالت و نیکوکاری باعث پایداری نعمت است. (میزان‌الحکمه، ۲۰۳۸۲)

□ برای نعمت‌ها همسایه‌های خوبی باشید، زیرا که نعمت‌ها رَمنده‌اند و اگر از مردمی بَرَمند دیگر به سوی آنان باز نمی‌گردند. (میزان‌الحکمه، ۲۰۳۷۵)

□ سخاوتمند از طعام مردم می‌خورد تا از طعامش بخورند، و بخیل از خوراک مردم نمی‌خورد تا از طعامش نخورند. (تحف‌العقول، کلمات قصار امام رضا(ع)، ۳۳)

□ فرمود: مردی امیرالمؤمنین(ع) را به مهمانی دعوت کرد. حضرت فرمود: «می‌پذیرم، به شرط این‌که سه قول به من بدهی.» عرض کرد: «چه قولی ای امیر مؤمنان؟» فرمود: «از بیرون چیزی برای من تهیه نکنی، حاضری خانه‌ات را از من

دریغ نکنی و به زن و فرزندان اجحاف ننمایی.» عرض کرد: «قبول می‌کنم ای امیرمؤمنان.» پس علی بن ابی طالب (ع) دعوت او را پذیرفت. (میزان‌الحکمه، ۱۱۱۲۴)

□ هرکه شکر خوبی مردم نکند، شکر خدای عزوجلّ نکرده است. (میزان‌الحکمه، ۹۶۳۸)

□ به کودک بگو که با دست خودش گرچه به اندازه‌ی تکه نانی یا یک مشت از چیزی صدقه بدهد، زیرا هر چیزی که در راه خدا داده شود، اگر با نیت پاک صورت گیرد، هر چند کم باشد بسیار زیاد است. (میزان‌الحکمه، ۴۰۱)

□ معمر بن خلاد گوید: به امام رضا (ع) عرض کردم: «اگر پدر و مادرم مذهب حق را نشانند دعایشان کنم؟» فرمود: «برای آنها دعا کن و از جانب آنها صدقه بده، و با آنها مدارا کن، زیرا رسول خدا (ص) فرمود: خدا مرا به رحمت فرستاده نه به بی‌مهری و نافرمانی.» (اصول کافی، ج ۳، ص ۲۳۲)

□ نیکی به (یا اطاعت از) پدر و مادر واجب است اگر چه مشرک باشند، ولی در معصیت خالق از آنان نباید اطاعت کرد. (میزان‌الحکمه، ۲۲۶۸۴)

□ آدمی عابد نباشد مگر آنکه بردبار باشد. (میزان‌الحکمه، ۴۳۲۹)

□ در پاسخ به این سؤال که: «عقل چیست؟» فرمود: «جام اندوه را جرعه جرعه نوشیدن، با دشمنان مسامحه کردن و با دوستان مدارا نمودن.» (میزان‌الحکمه، ۵۵۰۰)

□ هرکه با مردم راستگو باشد مردم او را ناخوش دارند. (میزان‌الحکمه، ۱۰۱۷۷)

□ ابن‌جهم از حضرت رضا (ع) پرسید: «حد و مرز تواضع که هرگاه بنده آن را به کار بندد فروتن به شمار می‌رود، چیست؟» حضرت فرمود: «فروتنی درجاتی دارد؛ یکی از آنها این است که

انسان اندازه خود را بشناسد و با طیب خاطر خود را در آن جایگاه قرار دهد، دوست داشته باشد با مردم همان‌گونه رفتار کند که انتظار دارد با او رفتار کنند، اگر بدی دید آن را با خوبی جواب دهد، خشم خود را فرو خورد و از مردم درگذرد، و خداوند نیکوکاران را دوست دارد.» (میزان‌الحکمه، ۲۱۸۳۶)

□ فضل بن سهل در حضور مأمون از امام رضا (ع) پرسید: «ای ابالحسن! آیا مردم مجبورند؟» فرمود: «خداوند عادل‌تر از آن است که بندگان را مجبور کند و سپس عذابشان کند.» پرسید: «پس آزاد و رهایند؟» فرمود: «خداوند حکیم‌تر از آن است که بنده‌اش را رها کند و او را به خود واگذارد.» (میزان‌الحکمه، ۲۲۴۸)

□ امام رضا (ع) شنید که یکی از اصحابش می‌گوید: «خدا لعنت کند کسی را که با علی (ع) جنگید.» حضرت فرمود: «بگو: به جز آنان که توبه کردند و اصلاح شدند.» آنگاه فرمود: «گناه کسی که از آن حضرت جدایی‌گزید و توبه نکرد بزرگتر از گناه کسی است که با او جنگید اما بعد توبه کرد.» (میزان‌الحکمه، ۲۱۶۷)

□ احمد بن محمد بن ابی‌نصر می‌گوید: مطلبی را به عرض امام رضا (ع) رساندم. حضرت فرمود: «شکیبا باش، زیرا امیدوارم که خداوند، ان‌شاءالله، برای کارسازی کند.» سپس فرمود: «به خدا سوگند، آن‌چه خداوند از این دنیا برای مؤمن به آخرت اندازد برایش بهتر از چیزی است که در همین دنیا به او دهد.» حضرت سپس دنیا را کوچک شمرد و فرمود: «دنیا چه ارزشی دارد؟» آن‌گاه فرمود: «شخص برخوردار از نعمت در معرض خطر است، زیرا خداوند در آن نعمت حقوقی را بر او واجب گردانیده است. به خدا قسم، گاهی اوقات خداوند عزوجلّ به من نعمت‌هایی می‌دهد و من پیوسته نسبت به آنها بیمناک و نگران هستم» - و دستش را تکان داد - «تا اینکه از عهده‌ی حقوقی که

خداوند در این نعمت‌ها به گردن من دارد برآیم.» من عرض کردم: «فدایت شوم، شما با چنین مقام و منزلتی که دارید این چنین می‌ترسید؟» فرمود: «آری، پروردگرم را در برابر نعمتی که به من ارزانی داشته است ستایش می‌کنم.» (میزان‌الحکمه، ۲۰۴۵۱)

□ از امیرالمؤمنین (ع) نقل فرمود که: «دنیا یکسره نادانی و جهل است مگر جایگاه‌های دانایی، و علم تماماً بر علیه دارنده‌ی آن حجت است مگر آنچه را که به آن عمل کند، و عمل همگی ریا است مگر آنچه که از سر اخلاص انجام گرفته باشد، و اخلاص [مخلصان] در خطر عظیمی است، و بنده نگران است تا عاقبت کارش چه خواهد شد.» (مسند الامام الرضا، ج ۱، ص ۲۸)

□ کوتاهی کردن، مصیبت توانایان است. (میزان‌الحکمه، ۱۵۸۴۱)

□ دوست هر آدمی عقل اوست و دشمن او جهلش. (میزان‌الحکمه، ۱۳۳۶۹)

□ شخصی از امام رضا (ع) پرسید: «امروزه حجت بر مردم چیست؟» فرمود: «همان عقل است؛ که به وسیله‌ی آن کسی که سخن راست را از جانب خدا می‌گوید شناخته می‌شود، پس [انسان] او را تصدیق می‌کند، و کسی که بر خدا دروغ می‌بندد شناخته می‌شود، پس [انسان] او را دروغگو می‌شمرد.» (تحف‌العقول، کلمات قصار امام رضا (ع)، ۴۵)

□ به خداوند گمان نیک ببر، زیرا خدای عزوجلّ می‌فرماید: «من نزد گمان بنده‌ی مؤمن خویشم.» (میزان‌الحکمه، ۱۱۵۸۰)